

rium, vel utilius ad impedienda majora mala, illud tunc est melius; si vero censetur utile, et non optimum, tunc licet votum obliget ad matrimonium, non tamen excluditur optio eligendi melius remedium. Sicut si quis in eo casu explicite voveret hoc disjunctum intra certum tempus, vel ducere concubinam, vel ingredi religionem, sine dubio obligaretur; in eumdem autem sensum reddit votum illud matrimonii, ut declaratum est. Ad primam confirmationem, dico nullum peccatum esse uti matrimonio propter vitandam fornicationem, maxime quando tentatio urget, et est moralis necessitas, vel saltem utilitas, quia finis ille non est malus, sed bonus, et medium secundum se non est malum, cum sit usus legitimi conjugii. Sententia autem illa D. Thomae, in 4, vel non est admittenda, vel ad summum habebit locum, quando sine necessitate vult quis delectatione illius actus gaudere illo titulo, qui tunc est fictus et non est verus, de quo in suo loco, Deo dante, dicimus. Ad secundam confirmationem jam responsum est, et antecedens non esse semper verum, et consequentiam non esse bonam, nam licet votum obliget, relinquunt optionem melioris boni, quam esse sententiam omnium dixit Navarr., c. 12, n. 53, cum Tabien., *Votum*, 1, numero ultimo, qui id sumpsit ex Anton., 2 part., tit. 11, c. 2, notab. 4; et ita est etiam intelligentus Paludanus, 4, dist. 38, q. 1, n. 29, ut indicavit etiam Sylv., *Votum*, 1, q. 4.

17. *Secunda exceptio.*—Secunda exceptio adhiberi solet, si votum ducendi aliquam in matrimonium fiat intuitu misericordiae et pietatis, ac subinde in obsequium Dei. Ut cum quis vovet ducere meretricem, ut eam liberet ab illo malo statu, vel virginem pauperem, cuius integritas periclitatur, ut ei subveniat, etc. Ita tenet Henriquez, lib. 11 de Matrimonio, c. 6, n. 5, dicens, si votum sit publicum, posse Episcopum compellere promittentem ad votum implendum. Item Philiar., de Officiis Sacerd., tomo primo, parte secunda, lib. 3, c. 17, n. 3. Hanc vero sententiam, ut verisimilis sit, in hoc sensu intelligendam esse censeo, scilicet, ut tale votum non obliget simpliciter ad exercitium talis actus, sed ad specificationem (ut sic dicam), seu ad determinationem ejus quoad tam personam, vel quoad personae conditionem; ita ut votum non includat simul et absolute hæc duo, Voveo ducere uxorem, et, Voveo ducere istam pauperem, vel indigentem hoc remedio, etc.,

sed solum per modum unius conditionalis voti obliget ad ducendam pauperem, si uxorem accepturus sit.

18. Et in hoc sensu videtur intellexisse hanc sententiam Armil., verb. *Votum*, n. 22, ubi sentit posse eum, qui habet votum ducendi pauperem, vovere religionem, et quod jam habet hæc duo vota incompossibilia (ut ipse loquitur), teneri ad servandum votum religionis tanquam perfectius. Ubi clare supponit primum votum esse validum, et nihilominus non impedire valorem secundi, nec ingressum religionis; ergo signum est primum votum non obligare absolute ad exercitium actus; alias obligaret ad non ingrediendam religionem. Atque hæc est ratio a priori hujus partis, quia votum illud, etiam factum sub titulo pietatis, si obligaret absolute ad exercitium, esset impeditivum majoris boni, scilicet, altioris status perfectionis; ergo non potest sic obligare, quia matrimonium, etiam spectatum ut pium opus, est minus bonum, quam religio.

19. *Confirmatur amplius.*—Imo addo, rationem hanc non solum convincere, tale votum matrimonii non solum non obligare absolute ad exercitium comparatione status religiosi, sed etiam respectu cælibatus in quocumque continentia gradu, quia cælibatus simpliciter est melior quam matrimonium, etiam ut pium opus. Quia matrimonium ut sic facit descendere hominem a perfectione continentiae, et hoc damnum non compensatur solo illo motivo pietatis, et ideo semper tale votum est de bono minori impediente transitum ad melius, vel privans meliori statu, et ideo sub ea ratione obligare non potest. Unde licet votum sit publicum, non poterit quis cogi ad illud implendum positive (ut sic dicam), id est, cogendo illum ad ducendam uxorem, sed negative poterit cogi ad non ducendam aliam, vel non ducendam divitem juxta exigentiam voti; seu, quod idem est, poterit cogi sub conditione, ut si velit ducere aliquam, talem assumat, et non aliam.

20. *Ut improbetur hæc sententia.*—Hæc autem sententia etiam in hoc sensu, et quoad obligationem illam conditionatam, improbatur ab aliquibus, quia ille, qui sic vovit, non vovit conditionaliter, nec intendit se obligare sub conditione. Si ducturus sim, hanc accipiam; sed absolute, et per modum unius voti, hanc pauperem ducere, vel quid simile; sed hoc votum absolutum est de materia in-

debita et incapaci obligationis; ergo ad nihil obligat. Item non obligat absolute; ergo nec sub conditione, quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum; ille autem non habuit intentionem se obligandi sub conditione; ergo. Unde in praesenti habet locum illa ratio, quod ille non se obligavit ut voluit, quia non potuit, nec se obligavit ut potuit, quia noluit.

21. *Sed statuitur tanquam vera.*—Sed nihilominus sententia illa quoad hanc partem mihi probanda videtur. Primo, quia sic vovens intendit se obligare ad opus illud pietatis, quantum potest; ergo si non potest obligari absolute ad exercitium actus, obligabitur saltem ad determinationem seu specificationem ejus. Nam in votis sicut in juramentis locum habet illa regula, *Si non valet quod ago ut ago, valeat, ut valere potest*. Secundo, quia qui vovet impossibile, complectens aliquid possibile, obligatur ad id quod potest, licet non obligetur ad id quod non potest, et (ut statim dicam capite sequenti) qui vovet licitum cum modo illico, obligatur ad licitum, excluso modo, saltem quando modus non est præcipua ratio vovendi; ergo in praesenti qui vovet tale opus pietatis, obligatur ad illud modo licito et possibili, licet non obligetur ad id quod sub voti obligationem cedere non potest. Tertio, quando aliquis vovet aliquid minus bonum, per se et simpliciter obligatur ad illud, sub tali conditione subintelecta, ut liceat transire ad melius; sed hoc votum est de opere pietatis; ergo obligat sub simili conditione. Major communis sententia est, ut paulo antea dixi, et ex dictis in c. 6 et 7 est manifesta.

22. *Objectio præcluditur.*—Dices, illud principium intelligi, quando minus bonum non præcludit viam ad bonum perfectius; matrimonium autem præcludere hanc viam. Sed contra, nam propterea dicimus non obligare tale votum ad exercendum actum matrimonii, sed obligare ad pietatem matrimonii si fiat, et tunc non præcluditur via perfectiori operi ratione voti, sed ex propria voluntate ducendi uxorem, et illa supposita, obligat votum ad exequendam illam voluntatem titulo pietatis. Unde argumentor quarto: quia si quis explicite voveret, Voveo quod, si decrevero ducere uxorem, pauperem ducam, ut illius miseriam sublevem, votum obligaret; sed hæc conditio tacite inest in voto illo facto in forma absoluta. Nec refert quod fortasse ille, dum vovit, non cogitavit de conditione, vel

quod forte voluit obligari absolute ad totum actum. Quia hic error non obstat quominus conditio ipsa elaudatur, nec etiam excludit generalem intentionem se obligandi ad illud opus, ut est pietatis, eo modo quo potest. Deinde utile per inutile non vitiatur, et ideo licet non tenuerit illa intentio quoad inutile, tenere debuit quoad id in quo utilis esse potuit. Et per hæc satis responsum est ad rationem in oppositum. Nam, licet votum sit unum, interpretandum est in sensu possibili, et intento ex vi motivi, secluso privato errore, quia non minuebat, sed augebat voluntatem se obligandi ad id quod est possibile, seu convenientis, ut supra explicatum est.

23. *Concluditur resolutio.*—Tandem ex his, quæ de matrimonio diximus, constat quid dicendum sit de voto assumendi quemcumque statum pium, vel quasi statum inferiorem impedientem perfectiorem, solum quasi actualiter, non tamen inhabilitando ad illum. Diceendum est enim, quando in illo statu inferiori est aliquid pietatis elevans hominem aliquo modo ultra statum communem, votum obligare ad illum statum absolute, et per se spectatum, non ablata libertate transeundi ad meliorem. Hoc constat evidenter ex regula posita, et quia tunc illud votum simpliciter est de meliori bono, si ita accipiatur, et non aliter. Exempla sunt: si quis vovet ingredi laxiorem religionem, simpliciter obligatur, quia licet ingrediendo illam omittere videatur perfectiorem, licitum erit illi implere votum in religione perfectiore, et postea etiam licet transitus, per se loquendo, et seclusa Ecclesiæ prohibitione, et quoad hoc non est illa immobilitas in statu religioso, quæ est in matrimonio. Item si quis vovit perpetuo servire hospitali, obligatur; potest tamen fieri religiosus, si velit, et sic de aliis, quæ ex dictis satis patent.

CAPUT X.

UTRUM OBJECTUM INCLUDENS BONUM ET MALUM POSSIT ESSE MATERIA CAPAX VOTI, ITA UT VOTUM DE ILLO FACTUM AD ALIQUID OBLIGET?

1. *Explicatur sensus questionis.*—Duobus modis intelligi potest objectum voti malum et bonum includere: uno modo in actu, alio modo in potentia. Actu dico includere, quando materia ipsa, quæ per votum determinatur, actu constat ex bono et malo, ut si quis vovet dare in eleemosynam mille aureos, quos par-

tim juste, partim injuste laceratus est; vel si dum, *autoritate*, inquit, *superioris*. Quod erit verum, nisi vel impotentiam claram, vel turpitudinem aut in honestatem contineat. Censebitur autem continere impotentiam, si credatur futura conditio valde nociva saluti; turpis vero, quando manifeste est contra honestatem, ut si esset de totius corporis nuditate sine discriminé partium. Et tunc intelligerem non tenere conditionem quoad in honesta, servari autem debere quoad nuditatem possibilem et honestam, quae ad humiliationem vel macerationem corporis deserviret, ut in hac civitate homines cuiusdam populi quotannis in processione veuiunt nudi quoad totam superiorem partem corporis, quod nec indecens, nec a religione alienum reputatur; nam ad ostensionem humilitatis, et corporum macerationem, et ad populi devotionem deservire potest.

2. *Regula prima de obligatione voti in materia, partim prava, partim honesta.* — Prima regula: quando materia voti aliquid bonum et aliquid malum actu includit, votum obligat ad id quod est bonum, seclusa malitia, nisi principalis ratio vovendi fuerit pravitas materiae, seu turpe motivum, vel nisi de intentione voventis constet fuisse non obligari ad unam partem sine connexione alterius, vel quasi sub conditione illius. Tota haec assertio explicanda est juxta cap. 2 et 4, quibus nihil fere addendum occurrit, quia eadem est ratio de bono et malo, que de possibili et impossibili. Nam (ut ibi etiam notavi) malum reputari potest impossibile in ordine ad votum, quia est incapax obligationis; sub malo autem nunc comprehendimus quidquid indecens est, vel inutile, ac improportionatum ad cultum Dei, quia hoc totum est impertinens ad votum, si revera tale sit, et tale permaneat, ut adjungitur seu miscetur in materia voti. Interdum enim conditio materiae non est per se mala moraliter, nec prohibita, sed videtur impertinens per se spectata; et nihilominus in particulari considerata, saepe non invenitur impertinens, nec rejicienda.

3. Exemplum sit in voto peregrinandi nudus. De quo voto dixit Navarr., c. 12, n. 137, non obligare, quia est in honestum, et posset valetudini maxime officere, praesertim in hyeme. Quod ad summum potest intelligi de illo voto, quantum ad circumstantiam nuditatis; nam quoad substantiam peregrinationis sine dubio est validum, ut idem Navarr. in aliis exemplis statim docet numero 43, de quibus est eadem ratio, et ita exposuit Emman. Rod., secunda parte Sum., c. 91, num. 1, ubi etiam ait votum eundi Romam transeundo per Alpes tempore hyemis nudum, non obligare quoad talem circumstantiam. At vero Anton., d. titulo undecimo, c. 1, § 3, non audet dicere esse nullum tale votum, sed non esse multum commendabile, et esse in aliud commutan-

4. *Secunda regula.* — Secunda regula est: quando materia voti est commune aliquod objectum sub se continens actiones licitas et illicitas, votum obligat ad licitas, et non ad alias, et ex natura sua talem determinationem includit. Est communis regula, de qua videri possunt Richard., 4, d. 38, articulo nono, q. 3, et Joan. de Capis., tract. in quodam tractatu de Matrim., numero 54, in tomo nono. Ratio est, quia illa materia divisibilis est; nulla enim inter partes est connexio, nisi fingatur esse in intentione voventis, quod accidentarium est, et vix potest contingere in hoc genere materiae; ergo generalis indifferentia materiae non obstat quin determinanda sit ad partem licitam et capacem obligationis. Nam licet votum in generali fiat, obligare debet ad particularia; ergo ad illa quae sunt capacia obligationis. Unde licet addatur distributio, ut in illo exemplo de voto faciendo eleemosynam ex omni lucro, intelligeretur fieri de justo, et non de injusto, ut per se notum est ex conditione materiae. Et licet per errorem vovens intenderet se obligare ad omnia, id non obstaret quominus in re ipsa maneret obligatus ad ea, quae capacia sunt obligationis, et non ad alia, quia separabilia sunt. Nec in hoc relinquitur ratio difficultatis ex supra dictis.

5. *De voto Jephthe brevis digressio, Judic. 11.* — Solum occurrit hic tractanda difficultas de voto Jephthe, quam omnes Doctores in hac materia attingunt, et sumitur ex Judic. 11, ubi legimus de Jephthe: *Votum vovit Domino dicens: Si tradideris filios Ammon in manu mea, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offe-*

ram Domino. Et postea refertur illi primum occurrisse unigenitam filiam, cui ille dixit post alia: *Aperi os meum Domino, et aliud facere non potero.* Et tandem subditur: *Fecit ei sicut voverat.* Illud ergo votum de se indiferens erat quasi potentialiter, et postea casu determinatum est ad actionem injustam, et nihilominus tanquam obligans impletum est, quod aperte est contra regulam positam. Circa hoc ergo votum primo factum ipsum, et postea jus expendendum est.

6. *Expenditur votum Jephthe quoad executionem ejus.* — Circa factum potest primo dubitari, an Jephthe vere sacrificaverit filiam suam, illam corporaliter occidendo. Multi enim negant Jephthe interfecisse filiam, quia Scriptura hoc non exprimit, sed prius dicit voluisse Jephthe offerre id in holocaustum Domino, quod primo sibi occurreret, etc. Deinde vero subjungit, cum filia unigenita ei occurisset, *fecisse ei sicut voverat, quæ ignorabat virum.* Solum ergo ex his colligitur obtulisse illam in holocaustum, hinc autem non sequitur eam occidisse. Nam rationalis creatura potest aliter in holocaustum offerri quam per interfectionem, et materialem combustionem, nimirum per abstractionem ab omnibus terrenis curis, et oblationem ac traditionem ejus in solius Dei cultum perpetuum. Sic enim hodie virgines, quae Deo consecrantur per votum, vel professionem religionis, dicuntur se offerre Deo in holocaustum. Ita exposuit Lyra ibi, et sequitur Vatablus. Adducitque Lyra illud Levit. ult., ubi non solum res aliae, sed homines consecrari dieuntur Deo, quando ejus cultui dicantur, quamvis non interficiantur. Et ibidem subditur: *Omne, quod Domino consecrat, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, neque redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, Sanctum Sanctorum erit Domino, et omnis consecratio, quæ offeratur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.* Homo ergo consecratus Domino dicitur etiam *morte mori*, non quidem naturali, ut constat, sed civili, quia redimi non potest, nec ab eo munere separari; ergo et filia Jephthe potest hac ratione dici in holocaustum oblatam.

7. Possumusque expositionem confirmare, quia hoc modo evitantur multa incommoda, quae in illa historia aliter intellecta occurrint; et aliunde nulla vis infertur litteræ, quia illa significatio holocausti usitata est, et videtur posse sumi ex eadem historia. Refertur enim ibi filiam Jephthe deplorasse virginitatem suam,

non autem vitam, aut mortem; ergo signum est patrem non decreuisse illam occidere, sed solum ita Deo dicare, ut perpetuam virginitatem conservaret, quam ipsa deplorabat, quia eo tempore id non erat in usu, et pro ignomina quadam habebatur. Unde post illa verba: *Et fecit ei sicut voverat, statim subditur: Quæ ignorabat virum, quasi hoc fuerit consecutum ex illa oblatione.*

8. *Jephthe filiam sacrificavit, corporaliter interficiendo.* — Nihilominus asserendum est Jephthe sacrificasse filiam suam, interficiendo illam corporaliter. Hæc est communis sententia Patrum, Athanasii, in Synopsi Scripturæ, lib. 7; Aug., quæst. 49, in Judic., ubi ex professo reprobat illam Lyra interpretationem; et Hieron., lib. 1 contra Jovin., parum ante medium, significat hanc fuisse communem intelligentiam Hebraeorum, a quibus propterea dicit reprehendi solitum Jephthe voti temerarii. Nam si canis, inquit, occurrisset, si asinus, quid faceret? Et subjungit: *Ex quo volunt dispensatione Dei factum, ut qui imperfekte voverat, errorem voti in filiæ morte sentiret.* Astipulatur huic sententia Joseph., lib. 5, c. 9: *Pater mactatam holocaustoma obtulit, neque legitimum, neque Deo gratum sacrum faciens.* Eamdem sententiam ut claram supponit Theod., q. ult. in lib. Judic. Idem Anselm., ad Hebr. 11, et plures Patres statim referimus. Consentientque Scholastici cum D. Thoma, quæst. 88, art. 2, ad 2; Victor., Relect. de Temperantia, n. 7; Arbore., lib. 9 Theosophiæ, c. 7. Probaturque ex proprietate illorum verborum: *Eum in holocaustum offeram Domino;* nam hoc non dicitur proprie nisi de sacrificio per corporale occisionem. Maxime quando illa verba ad cætera animalia generalia sunt; quia alia animalia non solebant in holocaustum offerri, nisi per realem mortem.

9. *Objectio.* — Dicit vero aliquis verba illa: *Quod mihi occurrerit, etc., offeram tili in holocaustum,* dicta esse a Jephthe in generali, et cum distributione accommoda, concepido in intentione, si fuerit animal aptum ad sacrificium eruentum, offeram in corpore holocaustum; si homo, in spirituale; si inferius animal ineptum ad sacrificium, redimam illud, et preteritum offeram Domino. Sicque responderi etiam posset ad reprehensionem et interrogationem Judæorum, ex Hieronymo relatam. Nam difficile creditu est, virum in lege Dei instrutum tanta ignorantia laborasse, ut alia mente indiscretæ voveret, et incredibilis est virum sanctum temere id fecisse, maxime cum ibi

scriptum sit, factum esse super Jephthe spiritum Domini.

10. *Respondeatur objectioni.* — Sed in hac interpretatione non evitatur improprietas verborum, quae admittenda non est sine magna ratione vel auctoritate. Et præterea augetur difficultas, dicendo idem verbum, *offeram in holocaustum*, accipit in communi, et indifferenter ad proprium et improprium holocaustum. Et ideo Vatabl. sic legit, et transfert verba illius voti: *Quodcumque occurrit. etc., Domini erit, sacrificaboque illud holocaustum.* Et ait votum fuisse disjunctivum, scilicet, quod occurrit, vel erit Dei, id est, perpetuo dicabitur, et serviet Domino, aut sacrificabo illud, utique juxta rei occurrentis conditionem. Sed verbum illud *Domizi erit*, non est in Vulgata, et licet in Septuaginta habeatur, legitur copulative, et erit Domino, et offeram eum holocaustum. Quæ verba non possunt sub disjunctione exponi, nec diversis rebus attribui, nam plane referuntur ad quaecumque rem primo occurrentem.

11. Quapropter Lyra ibi fatetur, Jephthe fecisse votum intentione realiter occidendi quod primo occurreret, et ita etiam circa filiam facere decrevisse in principio, postea vero admonitum a Sapientibus Hebræorum mutasse sententiam, contentumque fuisse spirituali holocausto. At hoc divinare est sine fundamento, et contra vim verborum sequentium: *Et fecit ei sicut vorit.* Si ergo vorit holocaustum verum et cruentum, hoc in ea perfecit. Accedit quod in fine capitum dicitur, consuetudine introductum fuisse, ut singulis annis filiae Israel plangerent filiam Jephthe, tanquam revera mortuam et occisam. At Vatablus sic legit verba illa: *Facta est consuetudo in Israel, ut annua vice venirent filiae Israel, ut dissererent cum filia Jephthe.* Ex qua lectione probatur contrarium: nam exponit, ut dissererent, id est, ut loquerentur cum illa, vel consolarentur illam. Sed illa lectio repugnat Vulgatae et Septuaginta, et ideo illam non recipimus. Denique in eo tempore virginitas non erat in usu, nec in eo pretio habebatur, ut propter illius observationem, aut consecrationem ad illam observandam, filia Jephthe dici potuerit in holocaustum oblata. Quin potius ideo dicetur deplorasse virginitatem suam, quia sine filiis cedebat, quasi de hoc gravius quam de ipsa morte doleret.

12. *Votum Jephthe secundum se impium fuit.* — Hoc ergo facto supposito, de jure inquirendum est, quod inquiri potest vel secun-

dum se, vel in ordine ad talem personam. Considerando ergo rem secundum se, certum est votum in eo sensu factum fuisse temerarium, et talem ejus executionem fuisse impiam. Primum patet, quia tale votum non erat de re necessario bona, sed multis periculis exposita; ergo factum cum illa voluntate temerarium fuit. Secundum autem per se notum est, quia factum illud contra legem naturalem erat, et contra legem scriptam, Exod. 20, de non interficiendo innocentem. Quæ procedit et obligat, etiam titulo religionis et voti, quia pater non est dominus vitæ filiæ, ut illam vorere aut sacrificare possit. Unde talia sacrificia semper impia habita sunt, ut late Clemens Alexan., Orat. adhort. ad Gent., ubi Gentianus Hervetus, § *Age vero*, littera E, advertit, mirum non esse Gentiles in eo fuisse errore, cum Jephthe legatur suam filiam sacrificasse. Atque hoc modo tam de voto illo, quam de ejus executione Patres sentiunt.

13. *An Jephthe, in vorendo et implendo voto, excusari possit a culpa.* — Quæri vero tandem potest an Jephthe excusari possit a culpa, tam in vorendo quam in adimplendo tale votum. Videtur enim hoc necessarium, quia Paulus, ad Heb. 11, inter insignes Sanctos illum refert. Responderi potest, etiam ibi numerare David et alios, qui aliquando graviter peccarunt, et nihilominus Sancti sunt, quia condignam egerrunt penitentiam, quod etiam D. Thomas hic de Jephthe respondet. Contra hoc vero obstant duo. Primum, quod in viris sanctis, quando Scriptura narrat culpam, narrat etiam penitentiam; nullibi autem meminit penitentiae Jephthe; ergo nec factum illud ut culpam narravit. Secundum, quia Scriptura non narrat illud ut peccatum, sed potius ut opus egregium Spiritu Dei factum, quod significant illa verba: *Factus est ergo super Jephete Spiritus Domini, et votum vorit, etc.* Propter quod Augustinus, lib. 1 de Civit. cap. 21: *Merito, inquit, quæritur, utrum pro jussu Dei sit habendum, quod Jephthe filiam, quæ patri occurrit, occidit.* Unde infra optima intentio ejus illius verbi declaratur: *Aperui os meum ad Dominum, et aliud facere non potero.* Quocirca D. Hieronymus, Epist. 34, quæ est consolatio ad Julianum, tantum abest, ut sentiat Jephthe in eo facto peccasse, ut potius dicat, eam ob rem ab Apostolo inter Sanctos numerari: *Jephthe, inquit, obtulit virginem filiam, et idcirco in enumeratione Sanctorum ab Apostolo ponitur.* Quod etiam habetur in Justin., q. 99 ad Gent.; et confirmatur; nam si peccavit, vel per mali-

tiam, vel ignorantiam peccavit. Primum aper-te repugnat textui Scripturæ, ut patet ex verbis adductis. Secundum autem non est verisimile, quia res videbatur per se satis clara.

14. *Augustini sententia de voto Jephthe.* — Nihilominus D. Thomas supra sentit Jephthe peccasse, nec esse cur excusat, quia, licet fuerit Sanctus, potuit aliquando delinquere, maxime per ignorantiam culpabilem, et pos-tea sui delicti penitentiam agere. Tribuit D. Thomas sententiam hanc Hieronymo, ex quo hæc verba refert: *In vorendo fuit stultus, quia discretionem non habuit, et in reddendo impius.* Quæ verba formaliter non invenio in Hieronymo, sed sumi possunt ex dicto lib. 1 contra Jovinian., ubi refert similem Hebræorum sententiam, quam non rejicit. In capite autem 7 Jeremiæ, circa finem, sic loquitur: *Quod si Jephthe obtulit filiam suam virginem in Deo, non sacrificium placet, sed animus offerentis;* ubi nec illum expresse accusat, neque excusat.

15. Augustinus hoc disputans, dicta q. 49, in *Judic.*, nullam hujus rei difficultatem intactam reliquit; et primum probabile censem, Jephthe directa et speciali intentione vovisse in sacrificium primum hominem domus sue, qui sibi occurret, etc. Acuteque ponderat, non solere homini revertenti in domum suam cum victoria, obviam de domo exire pecora, aut alia animalia apta ad holocaustum, sed canes, qui blando famulatu solent obviam dominis occurrere, de quibus non potuit Jephthe cogitare, quia et vile votum fuisse, et de re immunda. Videtur ergo cogitasse de hominibus, et ideo non dixit: *Quodcumque, sed Quicumque.* Postea vero rem in utramque partem versans, non satis definit alterutram, sed ut rem utrinque probabile et dubiam relinquere videtur. In libro autem Qæstionum utriusque Testamenti, qui Augustino tribuitur, part. 1, q. 34: *Jephthe, inquit, homo facinorosus et improvidus stulta devotione munus Deo promisit, dicens: Quicunque, etc.* Et infra: *Usque adeo insensatus fuit Jephthe, ut nec postea se stulte devorisse cognosceret.* Et postea dicit, Deum non juuisse illum in victoria propter ipsius meritum aut votum, sed vel propter meritum Abrahæ, vel propter honorem suum defendendum contra Allophylos. Sed valde excessit auctor hujus libri, et sine dubio verba illa non sunt Augustini; ubique enim se valde dubium ostendit in præsenti qæstione, et honorabilius loquitur de Jephthe, ut visum est.

16. Chrysostomus etiam tomo primo, sermone speciali de hac historia, nullam de hac re movens quæstionem, nobis in exemplum proponit Jephthe, non quidem in vovendo illo modo, sed in sacrificando filiam juxta moralē sensum, id est, animam nostram; unde landat intentionem Jephthe, de ipsius vero facio nihil ibi dicit. In homil. antem 10 ad Roman., de insidiis dæmonis verba faciens, ait: *Sic et Jephthe pietatis ac religionis specie persuasit, filiam ut immolaret, illegitimumque sacrificium offerret.* Et homilia decima quarta ad Populum, ante medium, damnat factum illud ut malum, et a Deo dicit fuisse permisum, non ordinatum, in quo significat fuisse peccatum. Ambrosius item, lib. 1 de Offic., cap. ult., cum dixisset, aliquando esse contra officium, promissum solvere, et sacramentum custodire, posuisse exemplum in Herode, subdit: *Nam de Jephthe quid dicam, qui immolavit filiam, quæ sibi victori prima occurrit, quo votum impleret quod spopoderat? Melius fuisse nihil tale promittere, quam promissum paricidio solvere.* Et lib. 8, c. 12: *Neque unquam adducar, ut credam, non incaute principem promisisse Jephthe, etc.* Et infra: *Dura promissio, acerbior solutio.* Subdit vero statim: *Non possum accusare virum, qui necesse habuit implere quæ vorerat, sed tamen miserabilis necessitas, quæ solvit parricidio; melius est non vorere, quam vorere id, quod sibi, cui promittitur, nolit exolvi.* Cum ergo ait, *non possum accusare, etc.*, intelligit vel quoad intentionem, vel supposita ejus conscientia erronea. Unde libro tertio de Virginit., ante medium, idem tractans factum: *Quid igitur, inquit, hoc probamus? minime. Sed tamen et si parricidium non probbo, ad certo prævaricanda metum et formidinem sponsonis.* Et alia, quæ eleganter prosequitur, ejusque verba usurpat Concilium Toletanum VIII, c. 2; et Anastasius Nicæn., lib. Qæstionum in Scriptur., qæst. 36: *Quid hoc voto potuerit esse magis impium?* Et infra: *Vicit autem Jephthe non propter votum, sed propter justum Dei iudicium; non enim propter votum male factum oportebat dolere Israelem.* Eamdem habet sententiam Tertullianus, lib. 3 Poematum contra Marcion., ad finem. Item Abulens., in cap. 14 *Judic.*, et Math. 14, qæst. 32, dicit vovisse incaute, credidisse autem obligari, et ideo occidisse. Idem Carthus., *Judic. 11.*

17. *Proponitur sententia asserens impium fuisse votum Jephthe.* — Ratio autem pro hac sententia esse potest, quia vel Jephthe est excu-

sandus propter ignorantiam, vel propter instinctum Spiritus Sancti aequivalentem praecerto. Præter has enim nulla alia ratio excusationis excogitari potest, neque in voto, ut ex dictis constat, neque in parricidio, ut per se notum est ex principiis fidei; neutro autem ex dictis modis excusari esse videtur cum fundamento. De ignorantia patet, quia licet negare non possimus, quin ignorantia laboraverit, credendo se obligari tali voto, tamen quod illa fuerit invincibilis, nec ex Scriptura colligitur, quia nullum ibi est de hac re verbum aut signum; nec ex materia, cum fuerit de re contraria rationi naturali, et multis praecoptis legis veteris; nec ex circumstantiis personæ aut temporis, quia erat princeps populi, et tenebatur esse instructus in re tam gravi; et licet antea non fuisset, potuit interrogare a sapientibus veritatem, saltem ante voti executionem. Respondet Ribera, in c. 41 ad Hebr., Jephate laborasse invincibili ignorantia, quia eo tempore non erant res adeo explicatae, nec erat Propheta quem consuleret. Imo Abulen., quæst. 47 et 48, credit totum populum illa ignorantia laborasse, ita ut neque summus Sacerdos seiret quæstionem dissolvere, an voto illud obligaret. Nihilominus vero ipse non excusat Jephate, quia debuit, inquit, per sacerdotem magnum Deum consulere. Mihi vero difficile creditu est, talem ignorantiam fuisse inculpabilem, cum res sit nota lumine naturali, et Scriptura videatur satis declarata, præsertim Levit. ult. Excusatio ergo ignorantiae non videtur admittenda.

18. De instinctu autem Spiritus Sancti non nulla posset conjectura sumi ex verbis illis: *Factus est ergo Spiritus Domini super Jephate.* Sed tamen Augustinus supra dicit, ex his non colligi, fuisse Jephate a Spiritu Sancto motum ad tale voto emittendum, et merito, quia Scriptura solum dicit absolute, factum esse super eum Spiritum Domini, quod potest intelligi, vel ad pugnandum contra Ammonitas, vel ad sperandam a Deo victoriam, et postulandam. Quod autem subjungitur, voto vovisse, etc., non est necesse factum esse eadem Spiritus Sancti motione, sed ex proprio spiritu, vel certe, licet motio ad vovendum fuisse a Spiritu Sancto, determinatio ad tale voto potuit esse a proprio spiritu. Sæpe enim Spiritus Sanctus in generali movet ad orandum, vel offerendum Deo aliquem cultum ob aliquam rem impetrandam, et homo suo arbitrio et discursu determinat modum vel materiam, in qua determinatione culpam misceri

contingit; ita ergo in Jephate accidisse verisimilius est.

19. Et confirmatur, quia si materiam et modum illius voti consideremus, nulla probabilis ratio occurrit, ob quam Spiritus Sanctus tale votum inspiraverit, ac explicite vel impli-
cite praeceperit. Non enim fuit votum de sacrificanda filia, sicut fuit praecptum datum Abraham de filio sacrificando, sed in communi de sacrificando quolibet homine, vel quolibet animali primum occurrente, in quo genere voti nihil excellens, nihil Spiritu Sancto dignum appetit. Quamvis ergo Spiritus quando et quomodo vult spiret, tamen quantum nos ex tali facto conjectare possumus, credibile non est fuisse ex speciali Spiritus Sancti impulsu. Nec etiam in adimpletione voti talis instinctus appetit, tum quia solum ex vi prioris vinculi existimati, et ex conscientia erronea id fecit Jephate, ut ex littera constat; tum etiam quia valde humano modo, et cum magno animi dolore id fecit. Unde multi ex Sanctis citatis interrogant, cur Deus impediverit Abraham, ne sacrificaret filium, non autem Jephate. Et respondent, quia Abraham Spiritu Dei, Jephate proprio spiritu et errore movebatur. Imo addunt in penam prioris temeritatis in vovendo permisso Deum, ut non illuminaretur, donec filiam cum magno suo dolore occideret.

20. Non est ergo quod in eo facto excusationem, vel operis, vel personæ queramus. Negare autem non possumus quin Jephate magna virtutis signa in eodem opere ostenderit: maxime vero fidelitatem et religionem in Deum. Quamquam enim erraret cogitans se obligatum, tamen, supposita ea dispositione, egregium ostendit affectum in Deum, cum amore unigenite filiae non potuerit ab observatione voti retardari, sed statim gaudium victoriae dolore animi interruperit, filiamque sacrificare decreverit. In ipso etiam voto emitendo, licet praeceps et temerarius fuerit, ostendit tamen fortem et liberalem animum erga Deum, et fidem magnam de necessitate auxilii et protectionis ejus. Qui actus licet tune non fuerint meritorii de condigno propter interveniens peccatum, esse potuerunt dispositions congruae, ut facilius Deus illius miseretur, quia ignorans, et bono zelo fecit, unde etiam facile potuit postea pœnitentiam agere, et ad magnam sanctitatem pervenire.

CAPUT XI.

UTRUM OMISSIONES BONORUM ACTUUM POSSINT ESSE MATERIA VOTI?

q. 4, art. numero vigesimo quinto; Sylvester, *Votum*, 1, quæst. 4, et reliqui Summiste; Cagitanus bene in dicto art. 2, et ibi Soto, et alii. Ratio est, quia omittere hæc bona non est melius, cum ipsa consilia sint de melioribus bonis. Quin potius talis omissio nec bona est ex se, sed ad summum indifferens; non enim nunc agimus de positivo actu opposito, sed de sola parentia, qualis est non ingredi religionem; in hoc enim vel simili objecto nulla est intrinseca honestas, sed ad summum indifferencia; ostensum autem est supra, voto de re indifferente per se nou esse validum; ergo. Adde quod licet hæc omissio, quatenus per se nec bona, nec mala est, moraliter indifferens dicatur, de se inclinat ad ea quæ Deo per se non placent, quia contraria bona ei maxime placent, et ab eo consuluntur. Et ideo voto de tali re multo magis Deo displicet, quia per illud offertur Deo tanquam illi placitum, id quod impedit consilium ejus. Et quia per tale voto ponitur obex Spiri-
tui Sancto, ut D. Thomas dixit.

3. *Objectio.* — Contra hoc referri solet Gratian. 22, quæst. 4, cap. ult., ubi ait, *talia vota non prohiberi servari.* Et Hostiens., in Summ., libro tertio, tit. de Voto, § *Quod sint*, verb. *Numquid ergo*, dicit, *votum non ingrediendi religionem obligare, nisi Deus postea contrarium inspirat;* significat autem oportere ut inspiratio per revelationem fiat. Sed dictum Gratiani formaliter falsum est; prohibatum enim est tale voto servare formaliter, id est, ex obligatione ejus non facere melius opus; nulla enim est talis obligatio, et illa intentio esset religioni, ac divina voluntati et bonitati contraria. Materialiter autem potest servari voto, quia potest quis non ingredi religionem; nam hoc voluntarium semper fuit. Dictum etiam Hostiensis simpliciter falsum est, quia tale voto non obligat; et revelationem exigere est improbabile ac temerarium; ponere autem conditionem divinae inspirationis est impertinens, tum quia per se inest, tum quia non pertinet ad jus, sed ad factum, id est, non ad necessitatem obligationis, sed ad necessitatem gratiæ divinæ ad tale opus. Solum ergo posset hæc sententia habere locum, quando in particulari urgeret necessitas, ob quam esset tale opus consilii dimittendum; quia pro tunc illud non esset opus consilii, et ideo voto de omissione vel suspensione ejus propter talem finem possit esse validum; ideoque in conclusione posui, omissionem illam per se et ex genere suo